

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi / Journal of Ottoman Legacy Studies

ISSN 2148-5704

www.osmanlimirasi.net

osmanlimirasi@gmail.com

Cilt 7, Sayı 18, Temmuz 2020 / Volume 7, Issue 18, July 2020

**DİVAN EDEBİYATINDA LEVENDÎ MAHLASLI ŞAİRLER VE MUSULLU
LEVENDÎ**
*Poets with Pseudonym Levendi in Turkish Divan Literature and Levendi of
Mosul*

Makale Türü/Article Types : Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Received Date : 21.04.2020
Kabul Tarihi/Accepted Date : 01.07.2020
Sayfa/Pages : 203-217
DOI Numarası/DOI Number : <http://dx.doi.org/10.17822/omad.2020.154>

AHMET İÇLİ

(Doç.), Batman Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Batman
/ Türkiye, e-mail: ahmet.icali@batman.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7478-7518>

Atıf/Citation

İçli, Ahmet, "Divan Edebiyatında Levendî Mahlaslı Şairler ve Musullu Levendî", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 7/18, 2020, s. 203-217.

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 7, Sayı 18, Temmuz 2020.

Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 7, Issue 18, July 2020.

ISSN: 2148-5704

DİVAN EDEBİYATINDA LEVENDİ MAHLASLI ŞAİRLER VE MUSULLU LEVENDİ

Poets with Pseudonym Levendi in Turkish Divan Literature and Levendi of Mosul

Ahmet İÇLİ

Öz: Türk edebiyatının önemli bir bölümünü klasik Türk edebiyatı oluşturur. Divan edebiyatı olarak da nitelendirilen bu süreçte şairler, birçok manzum ve mensur eser kaleme almışlardır. Bu evrede şiir yazar ve eserleri bulunan şairlerin büyük bir bölümü hakkında kaynaklarda bilgiler mevcuttur. Fakat bir kısmının şiirleri hâlen günümüze ulaşmamıştır. Bu eserlerin bazıları, edebiyat için önemli ir kaynak mahiyeti taşıyan yazma şiir mecmualarında geçmektedir. Bu şiirlerin varlığı ancak bu mecmuaların okunması ve tanıtılması ile mümkündür. Bundan dolayı da özellikle Arap harfli olarak kaleme alınmış metinlerin gün yüzüne çıkarılması önem arz etmektedir. Özellikle edebî metinleri ve manzumeleri ihtiva eden mecmua çalışmalarının yoğunlaştığı günümüzde, her yeni mecmua, yeni bir şaire veya bunların günümüze ulaşmayan şiirlerine ulaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Mecmualar arasında önemli bir yeri olan eser de *Kâsımî Mecmuası*'dır. Eser, Kâsımî tarafından M 1625 yılında derlenmiştir. *Kâsımî Mecmuası*'nda kaynaklarda adına rastlanmayan birçok şaire veya adı bilinip şiir örnekleri bulunmayan birçok şairin şiirlerine ulaşmak mümkündür. Edebiyat kaynaklarımızda Levendî mahlasını kullanan şairler hakkında çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı tezkirelerde bir kısmı da mecmualarda geçmektedir. Bu kaynaklarda şairlere ait şiir örnekleri de bulunmaktadır. Çalışmamızda, edebiyat kaynaklarındaki Levendî mahlaslı şairler hakkındaki bilgilere ve şairlere atfedilen diğer şiir örneklerine yer verilmiştir. *Kâsımî Mecmuası*'nda Musullu olarak tanıtılan Levendî'ye ait şiir örnekleri tespit edilip yeni yazıya aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Levendî, Musullu Levendî, Mecmua, Kâsımî Mecmuası, şiir, şair

Abstract: An important part of the historical stages of Turkish Literature is Classical Turkish literature. In this process, which is also known as Divan literature, poets have written many verses and prose works. In this phase, there is information about the majority of poets who wrote poems and found works. However, some of the poems still have not survived. Some of these works are mentioned in poetry magazines / compilations which are an important source for literature. The existence of these poems is only possible by reading and introducing these compilations. Therefore, it is especially important to reveal the texts written in Arabic letters. Nowadays, especially the works of macmua / compilation containing literary texts and verses are concentrated, every new magazine plays an important role in reaching a new poet or new poems. Another work that has an important place among the magazines is the Qasimi Journal. The work was compiled by Kasimi in 1625 a.c. In this work, it is possible to come across many new poets or new poems of many poets whose names are not known and there are no examples of poems. There are various information about poets who use the pseudonym of Levendi in our literature resources. Some of these informations are in tezkires / anthologies and others in magazines / journals. There are also poetry examples of poets in these sources. In this study, the poem samples of Levendi, which was introduced as from Mosul in the Qasimi magazine, were identified and transferred to the new letters. In addition to this, information about the poets named Levendi and other poetry examples attributed to the poets are given.

Keywords: Levendi, Levendi of Mosul, Macmua / Compilation, Compilation of Qasimi, poem, poetry

1. Giriş

Klasik Türk şiirinin birçok kaynağı bulunmaktadır. Bunlar arasında tezkirelerin önemli bir yeri vardır. Bu eserler, birer antoloji özelliği taşımakla birlikte şairler hakkında değerlendirme yazılarını da barındırmaktadır. Şairi tanıtmaya ait şiir örneklerini sunan bu tür eserler, şiir ve şair kritiği açısından ayrıca önemlidir. Bu eserler bağlamında edebiyat tarihimizin üslup, dil kullanımı ve şairleri bakımından değerlendirmesi yapılabilmektedir. Tezkirelerde

şairlerin imkân dâhilinde doğum ve ölüm tarihleri ile doğum ve ölüm yerleri verilebilmektedir. Tezkirelerde şairlere ait tüm bilgilerin verilmediği bazı eksikliklerin olduğu durumlar da söz konusudur.

Edebiyat tarihimiz için önemli kaynaklardan biri de şiir mecmualarıdır. Çeşitli sebeplerden dolayı tezkirelerde adları bulunmayan veyahut eserlerinden örneklerin tespit edilemediği birçok şaire ait bilgilere şiir mecmuaları vesilesiyle ulaşılabilmektedir. Bu mecmualar, birer derleme eser niteliği taşımaktadır. Bu türden eserler her ne kadar derleme sınıfına girseler bile derleyicilerinin edebî zevk, üslup ve kanaatleri ile araştırma alanları hakkında da önemli veriler sunmaktadır. Hatta bazı şiir mecmularının belirli bir alanda analiz ve araştırma faaliyetinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Bunlar arasında Hisâlî'nin *Metâliü'n-Nezâir*'i ile Kâsımî'nin *Bahr'ul-Maarif*'i gelmektedir. Şiir mecmuaları tema, konu, içerik vb. eksenli olabildiği gibi, sadece şekil hususiyetlerine göre şiir tasnifi / derlemesi özelliği taşıyabilmektedir. Mecmualar, edebiyat tarihine özellikle biyografik veri sağlar. Mecmuların biyografiye katkısı hakkında kaynakçada da belirtilen Köksal (2011, 2012), Gürbüz (2011,2012), Kurnaz ve Aydemir (2007, 2011, 2013) gibi isimlerin çalışmalarına bakılabilir. Mecmualar, adı gün yüzüne çıkmamış yeni şair ve şiirlere veya isimleri bilinip de şiir örneklerine ulaşamayan şairler hakkında bilgiye ulaşma imkânı sağlar. Şiir mecmuaları, herhangi bir “şairin bir şekilde divan nüshalarına girmeyen veya bulunmayan nüshalardan kaynaklanan eksik şiirlerini temine yardımcı” (Aydemir 2007: 127) olabilirler. Henüz divanlarına ulaşılammış şairlere ait manzumelere mecmualarda rastlanabilir. Mecmualar “şair veya yazarlara ait yeni sayılabilecek manzume veya eser barındırmak” (Kurnaz ve Aydemir 2013: 56) adına önemlidirler. Şiir örneklerinin farklı eserlerdeki veya mecmualardaki görünümü hem karşılaştırmayı hem de metin teşkilinde yeni bilgi ve veri sunma özelliği de gösterirler (Aydemir 2001: 147-156). Mecmualar, birçok bilgiyi içinde barındıran değerli bir sandık / hazine mahiyetinde olabilirler. Hangi mecmuanın içeriğinde ne olduğu tam anlamıyla ancak eser incelendiğinde ortaya çıkar (Kurnaz ve Aydemir 2013).

Çalışmamız, bugüne kadar tespit edilen kaynaklarda hakkında bilgi olmayan Musullu Levendî'nin kısa bir tanıtımı ve şiirlerinin yeni yazıya aktarımından oluşmaktadır. Bu bağlamda aynı mahlasla şiirleri bulunan ve farklı kaynaklarda haklarında kısa bilgiler bulunan Tameşvarlı Levendî, Bağdatlı Levendî ve Levendî Çelebi olarak tanıtılan şairlerin ve onlara ait şiirlerin tanıtımı da yapılacaktır.

2. Yöntem

Klasik Türk edebiyatı tarihi metin çalışmalarının önemli alanlarından biri de yazma hâlinde bulunan Arap harfli Türkçe metinlerin Lâtin harfli metinlere aktararak günümüze taşınmasıdır. Bu eserlerde bulunan şairler ve şiirleri hakkında gerekli araştırmalar yapmak da bu çabanın bir ürünü ve sonucu olabilmektedir. Tespit edilen şiirlerden hareketle döneme ve şaire ait önemli bulgular elde edilebilmektedir. Klasik Türk edebiyatı tarihinde adı bilinsin veya bilinmesin, bir şairin tespit edilmesi için önemli kaynaklardan olan Arap harfli yazma şiir mecmualarının okunması ve günümüze ulaştırılması bizler için elzem bir çabadır. Bu vesileyle şiir mecmualarının *içerik analiz yöntemi* ile incelenip önce *nicel* daha sonra da *nitel araştırma yöntemleri* kullanılarak değerlendirilmesi atılması gereken en önemli adımlardan biridir.

Çalışmamızın konusu tezkireler ve şiir mecmualarından hareketle Levendî mahlasıyla şiirleri bulunan şair veya şairlerin şiirlerinin incelenmesidir. Bu amaçla birçok tezkire ve şiir mecmuası üzerinde geniş çaplı içerik analizi yapılmıştır. Makalemizin araştırma süreçlerine bakılacak olursa; öncelikle *Kâsımî Mecmuasının* muhteva incelemeleri esnasında bilgilerine rastlanan Musullu Levendî mahlası tespit edilmiştir. Levendî veya Musullu Levendî mahlasıyla bilinen şair hakkında özellikle tezkirelerde veya diğer edebiyat kaynaklarında bilgi olup olmadığı araştırılmıştır. İnceleme kısmında belirtileceği üzere iki tezkirede Levendî mahlasına rastlanmış olup aynı bilgiler ve aynı şiir örneğinin verildiği görülmüştür. Türk edebiyatında aynı aruz kalıbı, kafiye ve anlam örüntülerinin kullanıldığı *benzer şiirler* olarak da bilinen *nazire*

şairler önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda nazire-benzer şiir seçkisi olan Hisâlî'nin *Metâliü'n-Nezâir*'i çalışmalarımız açısından incelenmesi gereken bir metin olmuştur. Bu eserin iki cildi üzerinde iki doktora çalışması yapılmış olup, yazma metinleri de kütüphanelerde bulunmaktadır. Levendî mahlaslı şiirler için bu eserlere bakılmış olup Bağdatlı ve Tameşvarlı olmak üzere iki Levendî daha tespit edilmiştir. Bu şairlere ait şiirlerin ilk beyitleri de çalışmamızda kullanılmıştır.

Çalışmaya konu şair veya şairlerin şiir örneklerinin başka eserlerde olup olmadığının araştırılması için de çeşitli adımlar atılmıştır. Bu bağlamda www.yazmalar.gov.tr adresi üzerinden isim araştırması yapılmış olup tespit edilen şiir mecmualarına bakılmış ve Levendî adına kayıtlı şiir örneklerinin varlığı görülmüştür. Ayrıca bir şiirin başlığında "Levendî Çelebi" ifadesine rastlanmıştır.

İncelememizde bahse konu kaynaklar eksenli bir içerik analizi yapılmıştır. Tespit edilen şairler ve şiirleri nicel analiz yöntemi ile sunulmuştur. Şiirlerin muhtevaları eksenli yapılan çalışmalar sonucunda da şairler hakkında ulaşılan bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, Arap harfli olarak yazılan şiirler, Lâtin harflerine aktarılmıştır. Aktarımda bulunurken ilim âleminde sıklıkla kullanılan *transliterasyon alfabesinden* yararlanılmıştır. Bu işlem için *çevriyazı* adı da kullanılmaktadır.

Tespit edilen şiirlerin hangi aruz kalıbı ile yazıldığı şiirin üzerinde belirtilmiştir. Şiirlerin hangi kaynakta geçtiği bilgisi verilmiştir. Yazma eser incelemelerinde şiirin geçtiği yer için yaprak sistemi kullanılmıştır.¹

Çalışmamız yazma eser incelemesi olduğu için, Kâsımî mecmuasında Musullu Levendî adı ile verilen şiirlerin eski harfli yazımlarının verilmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür. Bundan dolayı da iki örnek metin ek olarak sunulmuştur.

Klasik Türk edebiyatı tarihine katkı sunmayı hedefleyen çalışmamızda, Levendî, Bağdatlı Levendî, Musullu Levendî, Tameşvarlı Levendî, Levendî Çelebi gibi isimlerle anılan şair(ler), hakkında yeni bilgilere ulaşılmıştır. Bu makale, bahse konu şairler eksenli yapılacak olan diğer çalışmalara yardımcı olma özelliği de taşımaktadır.

3. Bulgular

Klasik Türk şiirinin birincil kaynaklarından olan tezkirelerde *Levendî* olarak tanınan bir şairden bahsedilmektedir. Şair hakkındaki bilgiler, iki tezkirede geçmektedir. Bunlardan biri, Kafzâde Fâzî'nin *Zübdetü'l-Eşâr*'ıdır (Kayabaşı 1997: 481). Eserde şaire ait bir beyit verilmiştir. Şairin nereli olduğu veya ölüm tarihi gibi bilgiler verilmemiştir. Ölüm tarihinin verilmemiş olması, büyük bir ihtimalle şairin, eser kaleme alınırken bir diğer deyişle M 1622'de (Kayabaşı 1997: 13) hâlen hayatta olduğuna işaret etmektedir. Fakat Kafzâde'nin şair hakkında detaylı bilgiye sahip olmaması da muhtemeldir. Bahse konu Levendî hakkında bilgi veren bir diğer tezkire ise *Tuhfe-i Nâilî*'dir. Eserde Kafzâde'nin verdiği bilgiler eksenli bir tanıtım yapılmıştır (Kurnaz ve Tatçı C. II, 2001: 895).

Elektronik bir ansiklopedi olan *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*nde İsmail Hakkı Aksoyak tarafından (2014) bu şairin yukarıdaki kaynaklar eksenli tanıtıldığı bir ansiklopedi maddesi bulunmaktadır.

Levendî mahlaslı şairler hakkında bilgi veren bir diğer kaynak, Hisâlî'dir. Türk edebiyatı tarihi açısından önem arz eden matlalar mecmuası niteliğindeki eserinin adı *Metâliü'n-*

¹ Buna göre bir yaprağın a ve b olmak üzere iki yönü vardır. Şiir yaprağın hangi yönünde ise geçtiği yaprak numarası ve yönü belirtilerek verilmiştir. Örnek: 36b. Bu kullanım, söz konusu şiirin bahsi geçen kaynakta 36. yaprağın b / arka yüzünde geçtiğini göstermektedir. Bazen şiirler, eserlerin gövde metni olmayıp, sayfaların kenarlarında olabilmektedir. Bunun için de /k işareti yazılmıştır. İncelememize esas şiirlerden birisinin 73a/k'de geçtiği görülmektedir. Buna göre, bahse konu şiir, mecmuanın 73. yaprağının ön yüzündeki sayfa kenarında geçmektedir.

Nezâir'dir. Hisâlî eserdeki bazı matlaların "Levendî-i Tameşvârî" (Kalyon 2011: 583) ve "Levendî-i Bağdâdî"ye (Kaya 2003: 929; Kalyon: 755, 1004) ait olduğunu bildirmektedir.

Kâsımî tarafından derlenen mecmuada (İçli 2018) ise Levendî ve Musullu Levendî başlıklı ve Levendî mahlaslı şiirler bulunmaktadır. Ayrıca Nigînî (ASL 555 yk. 109a) mecmuasında *Zübdetü'l-Eşâr*'da geçen beytin aynısı Levendî başlığıyla geçmektedir. Bununla birlikte farklı mecmualarda "Levendî" ve "Levendî Çelebi" başlıklı şiirler bulunmaktadır.

İncelememizde Levendî mahlasıyla şiirleri bulunan şairler hakkında bilgiler sunulup Musullu Levendî'ye atfedilen şiirlerin tamamı yeni yazıya aktarılacaktır. Levendî mahlaslı diğer şairlerin şiir örneklerinin sunulacağı çalışmamız, bu şairler hakkında yapılacak olan çalışmalara da yardımcı olma özelliği taşıyacaktır.

3. 1. Levendî Mahlaslı Şairler ve Şiir Örnekleri

3.1.1. Levendî-Levendî Çelebi

Şair hakkındaki tüm bilinenler, Kâfzâde Fâizî'nin açıklamalarından ibarettir. Fâizî onu "Levendî, bu beyt anundur" (Kayabaşı 1997: 481) ifadeleriyle sunmakta ve ona ait bir beyti vermektedir:

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

*Haşam gelünce cefâya tahammül eyle dimiş
Cevâb-ı manşıbı aldık berâta katlanuruz*

Yukarıdaki beyti ve bilgileri, Kafzâde Fâizî'yi referans göstererek veren *Tuhfe-i Nâilî*, şairi "Levendî Çelebi" olarak tanıtır (Kurnaz ve Tatçı C. II, 2001: 895). Aynı beyit Nigînî mecmuasında da geçmektedir (ASL 555, yk. 129a).

Kaynaklarda verilen bu beytin, iki dizesi kendi içinde kafiyeli değildir. Bundan dolayı da *müfred* olarak değerlendirilmesi gerekir. Fakat bu müfredin bir gazelin veya kasidenin ilk beyit hariç başka bir beyti olması da muhtemeldir.

Kaynaklar, şairin nereli olduğu ve yaşadığı yüzyıl veya ölümü hakkında bilgi vermemiştir. Küçük bir ihtimal de olsa şairin, *Zübdetü'l-Eşâr* kaleme alınırken yani M 1622 (Kayabaşı 1997: 13) civarında hâlen yaşadığı söylenebilir. Fakat Kafzâde'nin şair hakkında detaylı bilgiye sahip olmaması da muhtemeldir.

Yukarıda geçen üç kaynakta da aynı şiirden hareketle bilinen bir Levendî'nin olduğu görülmektedir. Şairin nereli olduğuna dair bilgiler verilmediği için her üç şairin aynı kişi olduğu ve en erken 16. en geç 17. yüzyıl şairi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte aynı mahlaslı başka şairlerin şiirleri ile bir karışıklık da olabilir.

Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda bulunan bazı mecmualarda üç gazel ile bir murabbanın Levendî adına kayıtlı olduğu görülmektedir. Bunlardan birinin başlığında "Çelebi" ibaresi vardır. Şiir mecmualarında geçen şiirler, kayıt numarası ile birlikte verilmiştir:

Gazel-i Levendî Çelebi (06 Mil Yz FB 464, Yk. 89a)

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

*Cevr-i dehr âsân olur ammâ cefâ-yı yâr güç
Kahr-ı cânân luftdur ey dil gam-ı ağıyâr güç*

*Güçdürür senden senün 'aşkuñ nihân itmek baña
Gayra pinhân eylemek âsân velî izhâr güç*

*Sîm-i eşküñ yok yere harc eyleme ey dîde sen
Elde dirhem olmayınca yârile bazar güç*

Tîğ-i ğamzeñ delse bağrumı yeridür sînemüz
Aşk[un]a ikrâr itmişem gerü inkâr güç

Bâr-ı ğam bükdi Levendînüñ kadın cevri itme kim
Şâh-ı ‘âdil bendesine eylemez tekrâr güç

Millî Kütüphane kayıtlarındaki bir mecmuada geçen aşağıdaki şiir de “Levendî” başlığıyla verilmiştir. Metin dört bentten oluşan bir murabbadır:

Levendî (06 Mil Yz A 1998, Yk. 1b)

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

*Bezm-i ‘irfân içre ol şâh-ı mu‘azzam gelmedi
Kaldı zulmetde gönül nûr-ı mücessem gelmedi
Âşiyân-ı ğamda kaldı tıfl-ı dil tenhâ ğarîb
Müjde-i ahhbâr u vuşlatla bir âdem gelmedi*

*Dîde-bân itdüm rehüñde nerdübân-ı dîdemi
Hâl-i ‘anber-bârıdur başdan çıkaran âdemi
Hâne-i ayyâra bî-minnet varup eyler demi
Çok temennâ eyledüm bezmüme bir dem gelmedi*

*N’eyledüm n’itdüm ‘aceb ol ğamzesi sehğâreye
Zerrece meyl eylemez bu ben ğarîb âvâreye
Düşdi gönülüm n’eyleyem ben bî-vefâ meh-pâreye
Câna geçdi derd ü ğam mihr-i mükerrem gelmedi*

*Hâl-i ‘anber-bârına düşdi Levendî cân u dil
Ĝam degül kılsam reh-i dil-berde kanum selsebîl
Mağdem-i teşrifine bâ ‘iş felekde bir delîl
Bulmadum hayfâ anuñçün cânâ mahrem gelmedi*

Millî Kütüphane kayıtlarında Cönk adıyla kayıtlı, geneli 16. yüzyıl şairleri olup ve büyük oranda *Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün* kalıbının kullanıldığı şiir seçkisi olan bir şiir mecmuasında Levendî – Kalenderî başlığıyla 2 (iki) gazel geçmektedir:

Levendî-Kalenderî (06 Mil Yz Cönk 88, Yk. 66b)

(Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün)

*Şol râyız-ı hüsnüñde şehâ güller açılsun
Ders eyleyerek vaşfuñi bülbüller açılsun*

*Gisûlar igen büyünü aldıkça çemeniñ
Boynun bükerek sâyede sünbüller açılsun*

*Ĝam-hâneye başdı kadem ol rûh-ı revânum
Gördükçe şetâretle o şeh müller açılsun*

*Enbübelerüñ seybe müşâbih didi ‘uşşâk
Çöz dügmelerüñ sînede müşküller açılsun*

*İhsânuña el bağladı şevküñle Levendî
Ruhsârıñı ‘arż eyle karanfiller açılsun*

Levendî-Kalenderî (06 Mil Yz Cönk 88, Yk. 68a)

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

Her ne halef âdem ile ünsiyete tevbe

Her mu'riz ile 'işret-i keyfiyyete tevbe

Hem-râh ola mı 'ârife câhil olan eşrâr

Her hâr-ı muğaylân ile cem'iyete tevbe

Çağrılmadığıñ yerde rezil olma varup da

Zelliñi urarlar yüzine 'izzete tevbe

Biñ dürlü eziyyet ider insâna temerrüd

Bilmezlik ile eylediğüm ülfete tevbe

Bilmediğini bilmez iken başlar 'inâda

Kendini begenmişler ile şöhbete tevbe

Bir eylücek eylerse kaçır başına nâ-merd

İtdürme İlâhî bir işe minnete tevbe

Şābit-kadem ol 'ahde vefā eyle Levendî

Şıdkile derūnumdaki kem-niyyete tevbe

3.1.2. Tameşvarlı Levendî (Levendî-i Tameşvârî)

Eldeki verilere göre, şair hakkındaki tek bilgi Hisâlî'nin *Metâliü'n-Nezâir*'inde geçmektedir (Kalyon 2011: 583; N4253 yk.139a; AEMNZ 680 s. 207). Nazire beyitler arasında birisinin şairinin "Levendî Tameşvârî" olduğu bildirilmiştir. Şair hakkında nereli olduğu dışında başka bir bilgi sunulmamıştır. Beyit aşağıdaki gibidir:

Esb-i nâz ile çapup bizden ırağ olduñ sen

Yol azup vādî-i hecründe neler çekdüm ben

Hisâlî'ye ait eserin tespit edilen iki yazma nüshasında (Kalyon 2011: 583; N4253 yk.139a; AEMNZ 680: 207) yukarıdaki beytin üzerinde "velehû Levendî" ibaresi ile verilmiş başka bir beyit vardır:

Diz-be-diz rağm-ı rakîbe bu kelet yâr ile sen

Çebe şat hasmuña karşı aşıfte koma koyın

Şiirlerin yan yana bulunması her iki şiirin aynı kişiye ait olabileceği anlamına gelmez. "Velehû" ibaresinin birinci ciltteki şaire atfedilmiş olma ihtimali de vardır. Burada yazımdan kaynaklı küçük bir hata olması da muhtemeldir.

3.1.3. Bağdatlı Levendî (Levendî-i Bağdâdî)

Şair hakkındaki tek bilgi Hisâlî'nin açıklamalarıdır. *Metâliü'n-Nezâir*'in ilk cildinde bir; ikinci cildinde ise iki matlam ona ait olduğu bildirilmiştir:

Matla (Kaya 2003: 929; N4252 yk. 247b)

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Ol sebebden 'andelîbāsā ben olmam zârsız

Gül gibi ol gönca-fem bir lahza olmaz hârsız

Bağdatlı Levendî olarak tanıtılan şaire ait şiirin bulunduğu yerde, 16. yüzyıl şairlerine ait şiir seçkisi bulunmaktadır. Hisâlî'nin "Levendî-i Bağdâdî" olarak tanıttığı şaire ait diğer matlalar aşağıdaki gibidir:

Matla (Kalyon 2011: 755; N.4253, yk. 194b; AEMNZ 680, s. 281)

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

*Eyledüñ Bağdâd-ı huld-âbâdı sen ey meh-cebîn
Pertev-i nür-ı ruhuñla reşk-i Firdevs-i berîn*

Yukarıdaki beyit, şairin Bağdat şehrinin güzelleştiğini açıklaması anlam örüntüleriyle, büyük bir ihtimalle, bir devlet görevlisine / yöneticisine yazılmıştır.

Matla (Kalyon 2011: 1004; N.4253, yk. 263b)

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

*Hatt-ı reyhânî gibi ol şafha-i ruhsârda
Anberâsâ râ nümâyan oldı rûy-ı yârda*

Bağdatlı Levendî olarak tanıtılan şairin, Hisâlî'nin eserinin 1651 yılına tarihlenmesi dolayısıyla en geç 17. yüzyıl şairi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte *Zübdet'ül Eşâr*'da geçen Levendî ile aynı kişi olması da muhtemeldir. Ayrıca, Hisâlî'nin onu Bağdatlı olarak tanıtmış olması, şairin Bağdatlı olacağı anlamına gelmez. Başka bir şehirli olup uzun süre Bağdat'ta kalmış bir şair olması muhtemeldir. Bundan dolayı da Tameşvarlı kişi ile aynı kişi olması da ihtimal dâhilindedir.

3.2. Musullu Levendî ve Şiir Örnekleri

İncelememizin bu bölümünde, şair hakkında bilgileri barındıran Kâsımî mecmuası üzerinde durulup mecmuada şaire ait olduğu bildirilen şiir örnekleri sunulacaktır.

3.2.1. Kâsımî Mecmuasının Kısa Tanıtımı

Bugüne kadar elde edilen bilgiler ışığında şair hakkında bilgi veren tek kişi Kâsımî'dir. Eserini, M 1625 yılında tamamlayan Kâsımî'nin kendisi de iyi bir şair olup mecmuasında kendi şiirleri de bulunmaktadır.

Kâsımî Mecmuası, Erzurum Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eser Salonunda Ağah Sırrı Levend yazmaları arasındadır. Eserin kayıt bilgisi şöyledir: ASL 625 Mec 83.

Mecmuanın dikkat çeken önemli bir yönü ise Irak çevresi şairlerin şiirlerine ciddi oranda yer vermesidir. Hatta bu metinlerin büyük bir kısmı tespit açısından yeni olup birçoğunun şairi de bu vesileyle gün yüzüne çıkmaktadır. Kâsımî'nin mecmuasındaki şairlerin büyük çoğunluğunu Musul ve Bağdat çevresi şairleri oluşturmaktadır. Ayrıca mecmuada eserin tamamının veya bir bölümünün Musul'da yazıldığını gösteren çeşitli ipuçlarını da görmek mümkündür (İçli 2018: 473-474).

3.2.2. Şairin Kimliği ve Yaşadığı Yıllar

Kâsımî birçok şiirin başlığında şairin mahlasıyla birlikte ona ait tanıtıcı bilgiler vermiştir. Çalışmamıza konu olan "Levendî" mahlaslı şiirlerin üçünün başlığında "Müşulî" ibaresi görülmektedir. Bu durumda Kâsımî'nin Musullu olarak bildiği bir Levendî'nin varlığını söylemek mümkündür. Bazı şiirlerde ise sadece "Levendî" başlığı bulunur. Bu şiirlerin Musullu şaire ait olup olmadığı net değildir. Fakat Kâsımî'nin aynı şairden bahsetmiş olması muhtemeldir. Bu bağlamda çalışmamızda Musullu Levendî'ye ait şiirlerle birlikte diğer tüm "Levendî" başlıklı şiirlere yer verilmiştir.

Mecmuada Musullu olarak tanıtılan şairin, Bağdatlı Levendî olması da imkân dâhilindedir. Çünkü aynı coğrafyaya ait şairlerin nereli olduğu bilgisi bir şekilde karıştırılmış olabilir. Ayrıca, iki şairin her iki şehirde çeşitli görevlerde bulunmasına atfen de nereli oldukları

bilgileri farklı olarak sunulmuş olabilir. Fakat aynı kişi olsalar bile, *Kâsımî Mecmuasının* mahiyeti mucibince şairin Musullu olduğu söylenebilir.

Musullu Levendî'nin şiirlerinden ikisinin devlet görevlilerine yazıldığı söylenebilir. Bunlardan birisinde “Muslî” ifadesi geçmektedir. Dönem itibarıyla çeşitli görevlerde bulunan Muslihiddün adlı bir şahsiyet olduğu anlaşılan kişinin kimliği net değildir. Fakat bahse konu kişinin 16. yüzyılda Irak ve Anadolu’da görevlerde bulunmuş bir görevli olduğu söylenebilir.

Ayrıca bir şiirinde şairin yaşlılığına dair izler bulunmaktadır. M 1625 yılında yazılan bir mecmuada böyle bir şiirin bulunması şairin bu yılda hâlen yaşıyor olsa bile 16. yüzyıl sonları ile 17. yüzyıl başında önemli bir şair olduğu söylenebilir.

3.2.3. Musullu Levendî'nin Mecmuada Geçen Şiirleri

Çalışmamızın bu bölümünde şaire ait şiirler tanıtılıp tam metin olarak yeni yazı hâlinde verilmiştir. Şiirler, mecmuada geçtiği sırayla sunulmuştur.

Musullu Levendî'ye ait olduğu belirtilen aşağıdaki şiir, bir gazel olup 5 beyitten müteşekkildir. Şiirde ayrılık, özlem ile birlikte şairin kimseye minnetinin olmadığı ve aşk sanatında Mecnun ve Ferhad'dan daha önde olduğu konularının işlendiği görülmektedir. Ayrıca son beyitte şairin yaşlılığına bir atıf da söz konusudur.

Levendî-i Müşulî (Yk. 36b)

(Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün)

*Hecründe senüñ nâlelerüm hem-nefesümdür
Ümmîd-i vişâlüñ hele feryâd-resümdür*

*Ben şahne-i 'aşkam güzelüm deşt-i belâda
Ferhâdile Mecnûnsa bir iki 'asesümdür*

*Ben kâf-ı kanâ'atde bugün tâyir-i kudsam
Ankâ didüğüñ kimsene kuşdur megesümdür*

*Ben vâdî-i eyvende bugün tâlib-i nâram
Haqqâ ki şecer nûrı benüm muktebesümdür*

*Tenden uçurur murğ-ı dili âh Levendî
Gel kıyma meded aña ki köhne kafesümdür*

Aşağıdaki şiir de bir gazel olup 5 beyitten müteşekkildir. Şiirde sevgili olarak tanıttığı veyahut övdüğü kişinin önemi ve kendisinin onun yanında bulunması ile gerekliliği anlatılmaktadır. Şiirin başlığında Musullu Levendî'ye ait olduğu bilgisi verilmiştir.

Levendî-i Müşulî (Yk. 50b)

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

*O şâhuñ bezmine diñ gelmesün ağıyâre yer yokdur
Gül-i bâğ-ı İremdür gülşeninde hâre yer yokdur*

*Niyâz itdükçe ey dil şanma nârından hitâb itmez
Dehânında o şûhuñ vüs'ât-i güftâre yer yokdur*

*Senüñ kurbânuñam didükçe dirsüñ itme âzârı
Beni öldür yoluñda sevdüğüm âzâre yer yokdur*

*Neden her hâre yer var gülşen-i küyuñda cânânuñ
Fiğân ider hemîşe 'andelîb-i zâre yer yokdur*

*Levendî küşte-i tîğ-i müjeñdür bildi her 'âlem
Dövüldi sevdüğüm şimdengirü inkâre yer yokdur*

Başlığında sadece Levendî ibaresi bulunan aşağıdaki şiir bir gazel olup 5 beyitten müteşekkildir. Şiir, mecmuada sayfa kenarında bulunmaktadır.

Levendî (Yk. 73a/k)

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

*Âteşin ruhlarını bāde ile āl itdüñ
Püte-i dilde olan cevherümi kâl itdüñ*

*Çeşm-i mahmūruñ ile meclise nergislerüñi
Birini hāba birin işveye meyyāl itdüñ*

*Geh ruhuñ berg-i güle gāh lebüñ 'unnāba
Dil-i dīvāne[y]i almağda nice āl itdüñ*

*Kānde bakşam seni görem dirisem saña direm
Ey alık kad diye toğrı baña ne hāl itdüñ*

*Süre-i Yūsuf olur mecde Levendî fālūñ
Muşhaf-ı rüyına her gāh ki bakup fāl itdüñ*

Başlığında Musullu olduğu belirtilen Levendî'ye ait 5 beyitlik aşağıdaki şiirde şairin Muslî Şāh ile olan iletişimi görülmektedir. Buna göre şair, onun meclislerinde bulunmuş, kahvesini içmiştir. Şiirden, Muslî'nin bir göreve geldiği anlaşılmaktadır.

Levendî-i Mūşulî (75a-75b)

(Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün)

*Alur 'aqlın hırāmānı revişle ehl-i irfānuñ
Nihāl-i serv-i nevresdür kad-i mevzūnı cānānuñ*

*Şalınmak işvesin gehvāreden taşşıl iden nūri
Nihāl-i kadd ile pest itdi kadrin serv-i bālānuñ*

*Müzemzem kahvesinden Muşlî şāhuñ nūş iden dir kim
Hemān bir adı kalmış zezem ile āb-ı hayvānuñ*

*Bu mehveşler ruhu virmez ziyā hep ehl-i diller dir
Cihānı rüşen itsün 'arż ide hūrşid-i raşşānuñ*

*Serir-i Mısr-ı hūsne geçdi şimdi Muşlî şāh oldı
Azizüm añma ismin Mālik iseñ mäh-ı Ken 'ānuñ*

*Dem-i serdinden agyārūñ Levendî hıfz ide Mevlā
Yavuz yıl esmesün gülzārına ol verd-i handānuñ*

Levendî başlığı ile verilen aşağıdaki şiir, nazım şekli olarak ilk beyti kafiyeli olmadığı için kıta olarak değerlendirilmektedir. Fakat mecmuada bu şiirin yanında bulunan diğer şiirler ve sıralamalara bakıldığında şiirin bir gazel olması da ihtimal dâhilindedir. Her durumda mukaffa elimizde yoktur. Şiirin tamamı 9 beyittir.

Şiir, Levendî'nin önemli bir göreve büyük ihtimalle de "divan kâtibi" görevine gelen birisi için yazmış olduğu bir metindir.

Levendî (Yk. 103a)

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

*Bir ‘utârid-menzilet Âşaf debîr idindi kim
Şad-hezârân âferîn olsun anuñ iz‘ânına*

*Şadr-ı dîvânî şeref buldı anuñla şöyle kim
Şadr-ı a‘zam şevketin verdi felek dîvânına*

*Çâr erkânın mu‘ammer eyledi ma‘mûr ola
Böyle bir kâmil vücûdı kâtib itdi yanına*

*Hoş-nüvîsân-ı cihâna dirse ser-ھاٲ vechi var
Ol iripdür hüsni-ı ھاٲtuñ toğrusı pâyânına*

*Nesh ider Yâkût ھاٲtın görse bir harfın anuñ
ھاٲt-ı dîvânî şülüş olmaz ھاٲt ‘unvânına*

*Zülfikârâsâ elinde kilik-i tîgi teşnedür
Âşafuñ her kim ki bed-hâhi olursa şanına*

*Şöyle râsihdür ‘ulûma kim cihân ‘âlimleri
İlminüñ münkâd olurlar emrine fermânına*

*Gün-be-gün şân-ı şerîfile ھاٲt efzûn ola
İsterem dâyim Levendî rif‘at anuñ şânına*

*Nazm u neşr ile gören ‘ilmin o kâmil-hilkatiñ
Bî-tevaşkuf hamd ider sultânlar sultânına*

Bunlar dışında *Kâsimî Mecmuası*’nda Levendî adına kayıtlı biri iki beyit diğerleri de birer beyit olan dört şiir daha bulunmaktadır. Bu şiirler ve değerlendirmeleri aşağıda verilmiştir.

Birinci şiir, ilk beyti kendi içinde kafiyeli iki beyitten oluşan “dü-beyt” olarak nitelenebilir. Görünüm olarak bir rubaiyi andıran şiir, kafiyesine bakıldığında bir gazelin ilk iki beyti yahut “tuyug” olarak değerlendirilebilir. Şiir, bütün kullanımına dair ilginç yorumlar barındırmaktadır.

Levendî, bu şiirde tütünün dumanı ile Kur’an-ı Kerim’deki surelerden *Duhan*, yanan / parlayan kısmı ile *Nûr Suresi* arasında terimsel manada sembolik bir bağ kurar. Bugünkü sağlık ve ekonomik endişelerinden uzak olarak, tamamen sembolik anlam taşıyan ifadelerinde şair, mumun ışığına benzettiği tütünün ateşinin (Nûr suresi) ve dumanının (Duhan Suresi) içe çekilerek kalbe parlaklık vereceğini bireysel düşünceleriyle ifade eder. Fakat Levendî, bunun herkese uygun bir davranış olmadığını kavrama ve algı seviyesi yüksek olanlara özgü bir özellik olduğunu ısrarla vurgular. Bu bağlamda şiirden doğru anlamı çıkarmanın da aynı özellikleri taşıyan kişilerce mümkün olduğunu belirttiği söylenebilir. Ayrıca tütünün sarılarak içilmesini veya tömbeki ile elde tutulmasını ilginç benzetmelerle sunar. Levendî sembolik ifadelerinde teşbih unsurlarını iktibas yoluyla verir. Ona göre tütünün ateşi, (nur / aydınlık / parlaklık) tıpkı cennetlik olan kişiler gibi onu içenlerin önlerinde, sağlarında ve yanlarında (ellerinde bir fener gibi) ışıltılıdır. Dizeler, edebî sanatlardan olan, nükteli ve ince taşlama, tersine anlamı kastetmeyi hedefleyen *tarize* örnek olabileceği gibi gerçek manada bir duygu paylaşımının sembolik yansıması da olabilir. Nakıs / eksik iktibas ile verilen ayetin tamamının meali şöyledir: Ey iman edenler! Allah’a içtenlikle tövbe edin. Umulur ki, Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. *Onların nurları önlerinden ve sağlarından aydınlatır*, gider. “Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü senin her şeye hakkıyla gücün yeter” derler. (Kur’an-ı Kerim, Tahrir 68/8)

Levendî-250a/k

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

*Sûre-i Nûr u Duḡānı aňlayan içsün devām
“Nûruhüm yes ‘ā” dimiş Ḥaḡ “beyne eydihim” müdām**Çek duḡāmı nûr-ı şem ‘ ile ziyā vir ḡalbüñe
Ḥāşlar kārıdurur bu kārı bilmezler ‘avām*

Levendî başlığı ile verilen aşağıdaki matla, mecmuada iki yerde (yk. 58b/k ile 188a/k) geçmektedir. Fakat ikinci dizede “mahabbet-saâdet” kelimeleri dönüşümlü olarak kullanılmıştır. Bu durum Kâsımî’nin aynı beyti iki farklı metinden alıntıladığı manasına gelmektedir. Beyit, Hisâlî’nin nazire mecmuasında başlık kullanılmadan ve kime ait olduğu belirtilmeden verilmiştir (Kalyon 2011: 1219; N4253, yk. 324a). Hisâlî’nin alıntıladığı beyitte başka farklılıklar olmakla birlikte *Kâsımî Mecmuası*nda olduğu gibi, “mahabbet-saadet” kullanımında “saadet” kelimesinin tercih edildiği görülmüştür. Fakat metindeki bağlam gereği dizedeki kelimenin “mahabbet” olarak kalması daha anlamlı görünmektedir. Bizim de tercihimiz bu yönde olmuştur. Beyit olarak verilen şiirin müstakil bir beyit mi ya da bir gazelin ilk beyti mi olduğu kesin değildir. Fakat Hisâlî’de nazire şiirlerin ilk beyitleri arasında verildiği için bir gazelin ilk beyti olduğu söylenebilir.

Levendî 58b/k-188a/k: Matla

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

*Āl cāmeyle görenler şanur ol mähveşi
Şafaḡ-ı mihr-i maḡabbet ḡuşadupdur güneşi**Al cāmeyle göre dir bugün ol mähveşi
Şafaḡ-ı şubḡ-ı sa ‘adet ḡuşadupdur güneşi (Kalyon 2011: 1219; N4253, yk. 324a)*

Kâsımî Mecmuası’nda aşağıda geçen beytin iki dizesi de aynı kafiyelidir. Müstakil bir şiir olabileceği gibi, bu şiir de yukarıdaki şiire ait özellikleri taşımaktadır. Bundan dolayı şiirin bir gazelin ilk beyti olduğu söylenebilir. Bu şiirin nazireleri sayılabilecek örnekleri, Hisâlî’de (Kalyon 2011: 1262) geçmektedir. Mecmuada bu matlanın yanında bulunan ve Hüsrev’e ait olduğu bildirilen şiir Hisâlî’nin eserinde de aynen geçmektedir.

Levendî 90a/k: Matla

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

*Āteş-i hecrüñ duḡanı kıldı rûzum şeb gibi
Āh çekdükçe şerārüm dāḡılır kevkeb gibi*

Bahru’l-Maariḡ olarak da nitelendirilen *Kâsımî Mecmuası*’nda Levendî adına kayıtlı aşağıdaki şiir de ilk beyti kendi arasında kafiyelidir.

Levendî 230a/k: Matla

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

*Dili tārāca viren dîdeleri ḡābdadur
Emri nāḡizdür anuñ arkası miḡrābdadur*

4. Tartışma ve Sonuç

Klasik Türk edebiyatında, Levendî mahlasıyla şiir yazar şairler üzerinde bir araştırma olan makalemizde elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir:

Levendî mahlasıyla şiirleri bulunan şairlerin, şiir örneklerine istinaden en geç 17. yüzyılın ilk yarısında yaşadıkları söylenebilir. Şiir örneklerinin içinde bulunduğu eserlerin yazım yılları ve aynı yıllarda yaşamış diğer şairlerin de değerlendirilmesi sonucu bu şairlerin 16. yüzyılda doğdukları tahmin edilmektedir. Levendî mahlaslı şairlerin 16. yüzyıl klasik Türk şiir sanatını ve anlayışını yansıttıkları görülmektedir.

Kaynaklarda Levendî, Levendî Çelebi, Levendî-i Tameşvârî, Levendî-i Bağdâdî ve Levendî-i Musulî olarak tanıtılan beş farklı kişinin varlığı söz konusudur. Fakat bugüne kadar bu şahsiyetleri tanıtıcı önemli bir çalışma olmamıştır. Sadece “Levendî” madde başı verilerek bir ansiklopedi maddesi hazırlanmıştır. Bu maddenin varlığı esasında yeterlidir. Fakat günbegün yeni çalışmalar sonucu birçok bilgi sayesinde bilgilerin sürekli güncellenmesi gerektiği de bir gerçekliktir. Ayrıca, günümüzde her yeni mecmuanın bir hazine gibi araştırılması sonucunda birçok şaire ait bilgiler ortaya çıkmaktadır. Aynı durum çalışmamız için de söz konusudur. Bu çalışmadan sonra birçok yeni makale ve yayın yapılabilir ve her defasında yeni şiirler tespit edilebilir.

Levendî mahlası eksenli “Tameşvârî, Bağdâdî, Mûsulî” gibi tanıtıcı bilgiler bağlamında Levendî(ler) hakkında yeni bilgiler elde edilmiştir. Bununla birlikte bu şairlere ait şiir örnekleri ilim âlemine tanıtılmıştır.

Tezkirelerde ve bir şiir mecmuasında Levendî adına kayıtlı *1 müfred beyit* tespit edilmiştir. Millî Kütüphane yazmalar koleksiyonunda Levendî başlıklı *2 gazel* ile *1 murabba* ve Levendî Çelebi başlıklı *1 gazel* tespit edilmiştir. Hisâlî'nin *Metâliü'n-Nezâir*'inde Levendî'ye ait olduğu belirtilen çeşitli matla beyitler söz konusudur. Hisâlî bu çalışmasında şairlerin nereli olduğu bilgisini de paylaşmıştır. Buna göre, Tameşvarlı Levendî'ye ait *2 matla beyit* vardır. Hisâlî, Bağdatlı olarak tanıttığı bir diğer Levendî'ye ait *3 matla beyit* vermiştir.

Levendî mahlaslı şair veya şairlere ait şiir örneklerinin bulunduğu bir diğer mecmua Kâsımî'nin *Bahru'l-Maarif* adlı eseridir. Bu mecmuada Musullu Levendî'ye atfedilen *3 gazel* bulunmaktadır. Eserde başlığında Levendî ibaresi bulunan *2 gazel* daha vardır. Ayrıca *1 adet dü-beyt* (iki beyitlik gazel) şiir bulunur. Bunun yanı sıra mecmuada Levendî başlıklı *3 matla beyit* daha vardır.

Mecmularda ve edebiyat tarihi kaynaklarında bu mahlasla şiir yazar başka şairler veyahut bahsi geçen şairlerin başka şiirlerinin varlığı muhakkaktır. Fakat bugüne kadar tasnifi yapılmış eserlerde tarafımızdan ancak bu kadarı tespit edilebilmiştir.

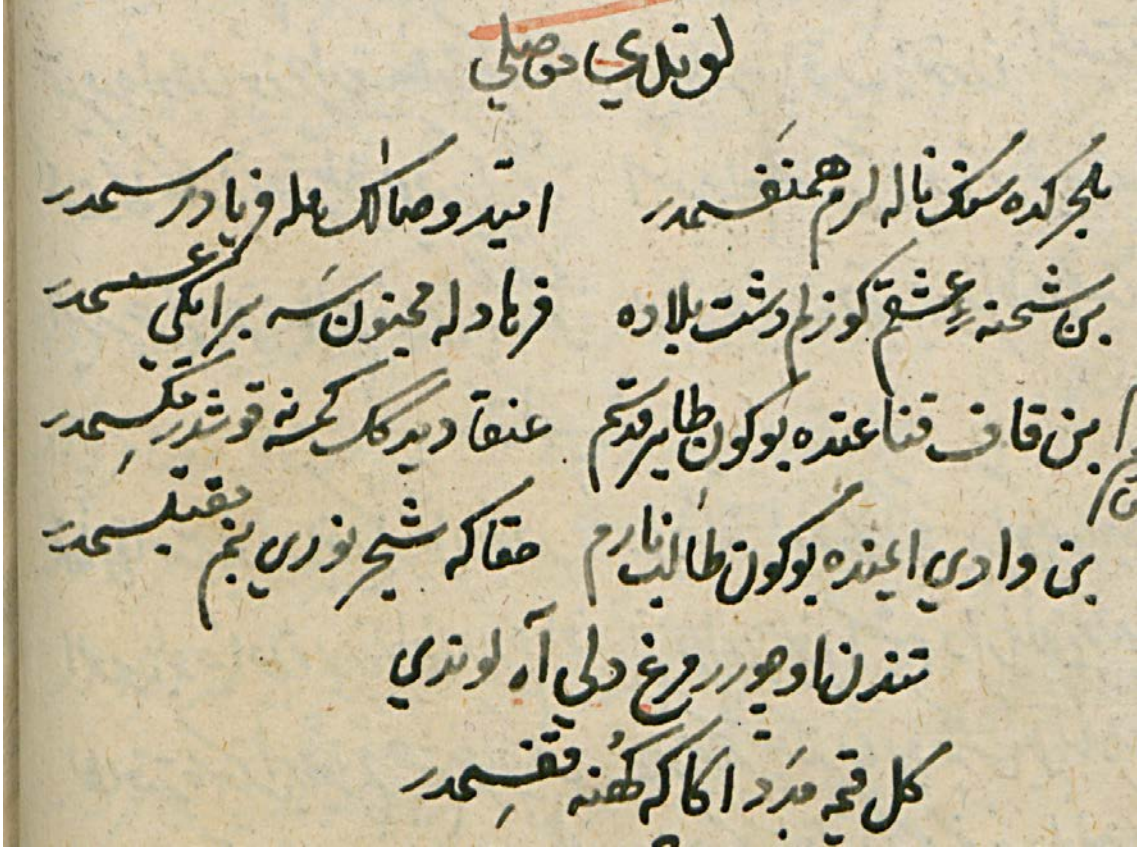
Kaynakça

- Aksoyak, İsmail Hakkı (2014). “Levendî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS) (<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2613>) (07.11.2019)
- Aydemir Yaşar (2007). “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”. *Turkish Studies*, Volume 2/3, Summer, s. 123-137, Ankara.
- Aydemir, Yaşar (2001). “Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”. *Bilig*, s. 147-156, Ankara.
- Aydemir, Yaşar (2011). “Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi, Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, s. 87-100, Ankara: AKM Yay.

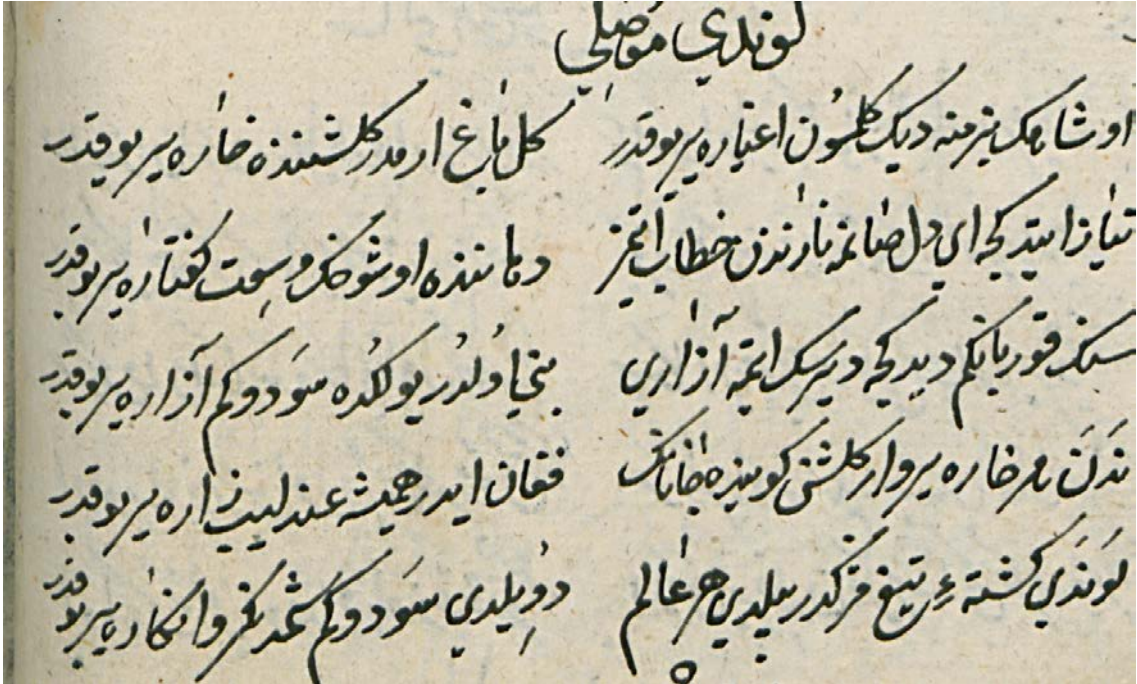
- Cönk, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Cönk 88, 84 yk.
- Gürbüz, Mehmet (2011). “Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, s. 315-328, Ankara: AKM Yay.
- Gürbüz, Mehmet (2012). “Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 7 Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, s. 97-113, İstanbul: Turkuaz Yay.
- Hisâlî, *Metâliü'n-Nezâir* I. Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Nu: AEMNZ 679, 230 yk. (460s).
- Hisâlî, *Metâliü'n-Nezâir* I. Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nu: 4252.
- Hisâlî, *Metâliü'n-Nezâir* II. Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Nu: AEMNZ 680, 290 yk. (580s).
- Hisâlî, *Metâliü'n-Nezâir* II. Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nu: 4253.
- İçli, Ahmet. (2017). “Nigînî, Mecmuası ve Şiirlerinden Örnekler”. *Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 58, Erzurum, s. 129-157.
- İçli, Ahmet. (2018). “Kasımî Mecmuası'nın İçerik Analizi”. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (40), s. 468-499.
- Kalyon, Abuzer. (2011). *Peşteli Hisâlî Metâliü'n-nezâ'ir (İkinci – Cilt) İnceleme – Metin*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Ü. SBE.
- Kâsımî (1625). *Kâsımî Mecmuası (Bahru'l-Maarif)*. Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eser Salonu, ASL 625, Mec 83.
- Kaya, Bilge (2003). *Hisâlî Hayatı-Eserleri ve Metâli'ü'n-nezâ'ir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Ü. SBE.
- Kayabaşı, Bekir (hızl.) (1997). *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*. Doktora Tezi, Malatya: İnönü Ü. SBE.
- Köksal, M. Fatih (2011). “Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, s. 449-468, Ankara: AKM Yay.
- Köksal, M. Fatih (2012). “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematiği Tasnifi Projesi (MESTAP)”. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 7 Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, s. 409- 431, İstanbul: Turkuaz Yay.
- Kur'ân-ı Kerîm Meâlî*. (2011). Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin (çev). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Kurnaz, Cemal-Tatçı Mustafa (hızl.) (2001). *Mehmed Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, Ankara: Bizim Büro Yay.
- Kurnaz, Cemal-Aydemir, Yaşar (2013). “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”. *Turkish Studies*, Volume 8/1, Winter, p. 51-64, Ankara.
- Mecmû'a-i Eş'âr*. Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 464, 109 yk.
- Mecmû'a-i Eş'âr*. Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1998, 85 yk.
- Nigînî Mehmed Çelebî. *Nigînî Mecmuası*, Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eser Salonu, ASL 625, ASL 555, Mec. 13.
- www.yazmalar.gov.tr

Ek: Musullu Levendî'ye atfedilen gazel örnekleri

36b

50b

Summary

Tazkirahs have an important place in Turkish literature. In addition to being an anthology, these works, which contain reviews about poetry and poetry criticism, introduce the poet and present examples of poetry. One of the important sources for our literary history is the compilations. Information about many poets whose names are not found in tazkirahs or whose examples can not be determined can be accessed through compilations. Even if such works are included in the compilation class, they also provide important data about the literary tastes, styles and opinions of their compilers and their research areas. Magazines can be a valuable treasure that contains a lot of information. What is in the content of what magazine and what kind of contribution it will make to the literature comes out when a work is examined with a content analysis. This is on the axis of Levendi from Mosul, who was determined during the content reviews of the Kasımi's Magazine, a poem compilation. The subject of our study is to analyze poets who have poems with Levendi pseudonym based on compilations. For this purpose, content analysis was conducted on many poetry magazines. It can be said that the poets with the pseudonym Levendi lived in the first half of the 17th century at the latest regarding the poem examples. It is estimated that these poets were born in the 16th century as a result of the writing years of the works containing poetry samples and the evaluation of other poets who lived in the same years. It is seen that the poets with Levendi pseudonym reflect the 16th century Classical Turkish poetry art and understanding. We can list the information we determined on the occasion of this study as follows:

In two anthologies and a poetry magazine, there is a couplet registered in the name of Levendi. In the Turkish National Library manuscripts collection, 3 poems with Levendi pseudonym and 1 poem with Levendî Çelebi were identified. In Mataliun-Nezâir, two couplets were given belonging to Levendi from Tameshvar and three couplets belonging to Levendi from Baghdad. Another compilation of poetry samples of Levendi pseudonym poet or poets is Kasımi's work named Bahrul-Maarif. There are 3 ghazals attributed to Levendi from Mosul and two other ghazals in the work with the title Levendî. There is a du-beyt (two-couplet gazel) poem, in addition to this, there are three couplets with Levendî title in this compilation. It is certain that there are other poets and poems who write poems with this pseudonym in magazines and sources of literary history. However, only this much has been detected by us in the works that have been classified until today. In our study aiming to contribute to the history of Classical Turkish literature, new information about the poet (s) named with Levendi, Levendi from Baghdad Levendi from Mosul, Levendi from Tameshvar and Levendî Çelebi has been reached. This article also has the feature of assisting other works to be carried out on the aforementioned poets.